

IN MEMORIAM

SAŠA VEGRI

(12. 12. 1934 – 29. 8. 2010)

Ko smo s kolegi iz Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana in s sodelavci založbe Miš pred dobrim letom pripravljali antologijo pesmi Saše Vegri *Naročje kamenčkov* (2009) ter simpozij,¹ ki sta bila posvečena njeni 75-letnici, si nihče med nami ni niti predstavljal, da bosta ta knjiga in ta izjemni strokovni dogodek naše zadnje darilo, ki ga je dobila za rojstni dan. Pa se je žal zgodilo: od nas je odšla pesnica, pisateljica in mentorica branja, ki je s svojevrstno in prepoznavno pisavo in mislijo zaznamovala tako slovensko mladinsko in nemladinsko poezijo kot tudi poglede na možnosti bralnega razvoja mladih bralcev. Njena poezija za odrasle je v času, ko so zbirke izhajale (vse od prve – *Mesečni konj*, 1958), pomenila posebno govorico ljubezni, pre-

dajanja, materinstva, a hkrati tudi stiske in bolečine. Njen intimistični pesniški svet se je nato postopoma spreminjal v polje jezikovnega eksperimenta, vse do zadnje pesniške zbirke (*Tebi v tišino*, 2001), v kateri se pesnica vrne v »naročje« dvojin, zapisane na brezbarvno, a hkrati boleče kričečo površino tišine. Na krožnem potovanju v pesmih za odrasle jo spremlja otrok – otrok kot pozitivno nasprotje strahu in molka, otrok kot igra, kot življenje samo; tako nikakor ne more biti naključje, da je Saša Vegri tudi izjemno pomembna ustvarjalka za mlade – in to ustvarjalka, ki tudi mladinskih besedil nikakor ne namenja »samo« mladim, ampak *predvsem* njim; kakor za vsako vrhunsko mladinsko pesem, pripoved ali igro tudi za njeno delo velja, da ni otročje, ampak otroško – v iskrenem predajanju otroškemu pogledu na svet zato lahko veliko pove tudi odraslemu bralcu, saj mu odstira nov, svež, presenetljiv pogled na svet. Pesnica je leta 1989 zapisala:

Moj pristop k pisanju je romantičen. Romantike pa ne jemljem kot »sluzasto solzavost« in »zamegljevanje« problemov. Romantična je moja drža k človeku in pojavom, ki me nikoli ne zadostijo

¹ Štirje simpozijски prispevki so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga*, in sicer prispevki Marjane Kobe, Igorja Saksida in Tanje Mastnak v številki 75, prispevek Nika Grafenauerja pa v številki 76.

samo v svoji empirični raziskanosti in raziskanosti v dejstvih. Za tem mi vedno ostaja slutnja drugačnosti, nova možnost drugega pogleda na te stvari in v principu mišljenje, drugačno od ostalih.

Romantičnost ustvarjanja – torej preseganje možnega in danega – zaznamuje njeno ustvarjalnost za mlade: sodobna pravljica *Jure Kvak-Kvak* (1975) za svoje središče jemlje domišljijško igro dečka, ki se ji podreja prav vse, taka pa je tudi njena prva otroška zbirka *Mama pravi, da v očkovi glavi* (1978) – svet se v njej sestavlja iz drobcev otroških domislic, jezikovnih »premikov« v neznano, utrinkov iz narave in pravljic. Svet je v tej zbirki varen; a že v drugi zbirki *To niso pesmi za otroke ali Kako se dela otroke* (1983) se poleg neizmernih možnosti otroške igre zrcalijo tudi »temni toni«, bolečina odraščanja in bivanja: otrok na tem svetu pač ne srečuje le domišljijske fatamorgane, ampak tudi samoto, nasilje in smrt. Raznobarvne podobe sveta, od svetlih do najbolj temnih, se tako prepletajo v skupno pesniško temo: tudi svet otroštva v pesniški interpretaciji srcu odpira prostor za *pekeln al' nebo*. Drugače v vrhunski, neponarejeni poeziji, ki

izvira iz pristnega doživljanja otroškosti, tudi biti ne more – otroka kot izvir ali cilj pesniške besede je pač treba jemati resno in ga ne omejevati z ničimer. Da je Saša Vegri mlade bralce jemala resno, kažejo tudi njeni zapisi, povezani z vlogo mentorja branja – tako je sodelovala z Bralno značko pri pripravi priporočilnih seznamov in se kot knjižničarka Pionirske knjižnice v Ljubljani, osrednje slovenske knjižnice za mlade, vedno zavzemala za kvalitetno knjižno vzgojo mladih: za pomoč odraslega pri izbiri in boljšem razumevanju besedil. Tako je v zvezi s poezijo zapisala:

Poglejmo jo enkrat kot tisto zvrst med literarnimi oblikami, ki najbolj intuitivno in sugestivno »rahlja« oziroma ustvarja fluid mišljenja in čustvovanja za nov način doživljanja in daje nove poglede na življenje in miselnost.

Poezija Saše Vegri ustvarja prav tak fluid mišljenja in čustvovanja, zato se je tudi danes, v času inflacije besede, vredno vračati k njej. Ob živosti njene pesniške in mentorske besede vsaj nekoliko potihne tudi trpkost zavedanja, da je ni več med nami.

Igor Saksida

Silva Novljan, Saša Vegri in Marjana Kobe na simpoziju o prevodni mladinski literaturi, ki ga je leta 1983 pripravila revija *Otrok in knjiga*